HALAÇ, H. H., TURAN, S. (2019). “Kapatılan Cezaevlerinin Yeniden İşlevlendirme Örneklerinin Değerlendirilmesi”, Journal of Academic Value Studies, Vol: 5, Issue: 5; pp: 916-932 (ISSN: 2149-8598).

KAPATILAN CEZAEVLERİNİN YENİDEN İŞLEVLENDİRME ÖRNEKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ *

Evaluation of Re-Functioning Examples of Closed Prisons

Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ ^{ID}

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,
hhhalac@eskisehir.edu.tr Eskişehir/Türkiye

Mimar, Saadet TURAN ^{ID}

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimari Koruma Bilim Dalı, Yüksek
Lisans Öğrencisi, saadetturan93@gmail.com Eskişehir/Türkiye

ÖZ

Anahtar Kelimeler

Hapishane, Ceza Infaz
Kurumu, Yeniden
İşlevlendirme, Kullanım
Ömrü, Bina Ömrü

Keywords

Prison, Penal Execution
Institution, Re-Function,
Lifetime, Building Life

Günümüzde Türkiye’de bulunan birçok cezaevi yapısı, uluslararası ilkelere uymadığı, fiziksel, donanımsal ve kapasite yetersizliği gibi çeşitli sebeplerle boşaltılmış, terkedilmiş ya da kapatılmıştır. İşlevini kaybetmiş veya kapatılmış olan cezaevlerinin kente ve topluma kazandırılması ile ilgili yapılmış olan çalışmalarda, toplum tarafından bilinirliği yüksek olan kapatılmış cezaevleri üzerinden örneklemeler sunulmuş ve kapatılmış olan cezaevlerinin, birer kültür yapısı, müze, restoran ve otel olarak tekrar kullanılabilmesine dikkat çekilmiştir. Kapatılıp boşaltıldıktan sonra tekrar işlev verilmeyip kaybedilmeye, atıl hale dönüşmeye mahkum bırakılan cezaevlerinin sayısının oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu da yapılan çalışma ve girişimlerin yetersiz kaldığını göstermektedir.

Hala kullanım ömürlerini tamamlamamış olan fakat kapatılmış ve atıl hale dönüşmesine sebep olunmuş veya henüz atıl hale dönüşmeden değerlendirilme şansı olan cezaevlerinin yeniden işlevlendirilmesinin önemini vurgulamak amaçlanmıştır. İnternet arama motorları ve literatürlerden yapılan taramalar sonucunda, kapatılmış cezaevlerinin yıllara göre sayısı, ismi, tipolojisi, türü ve bulunduğu yer bilgilerinin yer aldığı Adalet Bakanlığı’nın 2006-2017 yılları arası yıllık yayımlanan faaliyet raporlarına ulaşılmıştır. Bu bilgilerin derlenmesi ile toplam 203 tane ceza infaz kurumunun 2006-2017 yılları arasında kapatılmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada, Türkiye’de kapatılmış olan cezaevlerinden bahsedilmiş, yeniden işlevlendirilmiş olan kapatılmış cezaevlerine yurtdışından ve Türkiye’den örnekler verilmiştir. Faaliyet raporlarında belirtilen 2006-2017 yılları arasında kapatılmış küçük ilçe ceza infaz kurumları üzerinden, bu cezaevlerinin atıl halinin yarattığı problemler, bu problemlerin çözümü için ise yeniden işlevlendirilmesinin öneminden ve hüznün turizminden bahsedilmiştir. Sonraki süreçte yapılacak olan bilimsel araştırmalara altlık hazırlamak hedeflenmiştir.

ABSTRACT

Today, many prison structure in Turkey, which adhere to international principles, physical, hardware and emptied several reasons such as lack of capacity, abandoned or closed. In the studies carried out about bringing the prisons, which have lost their function or being closed, to the city and society, samples have been presented on closed prisons which are known by the society and it has been pointed out that the prisons, which have been closed, can be reused as a cultural structure, museum,

* Bu makale Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi adlı 2-4 Mayıs 2019 tarihli kongrede sözlü olarak sunulmuş “İşlevini Kaybetmiş Cezaevlerinin Yeniden Kullanım Örnekleri” adlı bildirinin genişletilmiş halidir.

restaurant and hotel. It is seen that the number of prisons, which are doomed to be transformed into idle, is rather high after being shut down and emptied, without giving a function again. This shows that the studies and initiatives are insufficient. It is aimed to emphasize the importance of re-functioning of prisons, which have not yet completed their useful life, but which have been closed and have been turned into idle or have been evaluated before they have become dormant yet. As a result of internet search engines and literature scans, the annual reports of the Ministry of Justice, which includes the number, name, typology, type and location of closed prisons over the years, have been reached. By compiling this information, it was concluded that a total of 203 penal institutions were closed between 2006-2017.

In this study, which was mentioned in closed prisons in Turkey, which re-functionalized samples from the closed prisons abroad and Turkey are given. It was mentioned in the activity reports that between the years 2006-2017 closed the small district penitentiary institutions, the problems created by the inactive state of these prisons, the importance of the re-functioning of these problems and sadness tourism are mentioned. It is aimed to prepare a base for the scientific research to be carried out in the following process.

1. GİRİŞ

Osmanlı'dan günümüz Türkiye'sine kadar, dönemin koşulları nedeniyle çeşitli tipolojiler ile farklı zaman dilimlerinde inşa edilmiş olan birçok ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Hükümlüler için ihtiyaç ve ceza şartlarının değişmesiyle beraber, araç gereç ve teknik donanım eksikliğinden kaynaklı uygun yaşam koşullarını sağlayamaması ve güvenlik sorunları yaratması nedeniyle yeni tiplerde cezaevleri yapılmıştır. Eski tip ceza infaz kurumlarının pek çoğu boşaltılmış ve maalesef boşaltılanlar da ya yıkılıp yerine yeni binalar yapılmış ya da atıl hale gelmiştir.

1950'li yıllardan itibaren inşa edilmiş olan kültürel miras değeri taşıyan kapatılmış ve kapatılacak olan cezaevleri için farkındalığın ve koruma bilincinin artması ve ömrü henüz dolmamış olan cezaevi binalarının da yeniden işlevlendirme ile tekrar kullanılarak ekonomik, enerji, iş gücü gibi birçok noktadan tasarruf edilebileceği değerlendirme şansının varlığı Türkiye'den ve yurt dışından örneklerle anlatılabilmesi amaçlanmıştır.

Adalet Bakanlığı'nın 2006-2017 yılları arası yıllık yayımlanan faaliyet raporları incelenmiş, yıllık olarak kapatılmış cezaevlerinin sayısı, ismi, tipolojisi, türü, bulunduğu yer bilgileri elde edilmiştir. İnternet arama motorlarından "kapatılan cezaevi", "kapatılmış hapisane", "kapatılan ceza infaz kurumu" anahtar kelimeleriyle tarandığında ulaşılabilen yayınlardan seçilen yeniden işlevlendirilmiş olan kapatılmış cezaevlerinin görselleri ve bilgileri derlenip, kapatılan cezaevlerinin dönüşüm süreci ve daha sonrasındaki oluşan olumlu durumlar adına kanıt niteliğinde sunulmuştur.

Adalet Bakanlığı'nın 2006 yılından itibaren kapatılması kararını verdiği küçük ilçe ceza infaz kurumlarının 2006-2017 yılları arasında yıllık yayınlanan Adalet Bakanlığı Faaliyet Raporları'nda bilgilerine ulaşılan cezaevleri ile internet arama motorlarından yapılan araştırmalar sonucunda, kapatılan cezaevlerinden Dünya'da ve Türkiye'de yeniden işlevlendirilmiş olanlarının haberleri çalışmanın kapsamını oluşturmuştur.

Yapılan literatür taramasında, Banu Apaydın'ın Yapıların Otel Olarak Yeniden Kullanım Bağlamında Mekânsal Dönüşümlerinin Analizi: "Four Seasons Otel Sultanahmet Cezaevi" Örneği, Nezihat Köşklük Kaya'nın Buldan Eski Hükümet Konağı ve Cezaevi'nin Belediye El Sanatları ve Kültür Merkezi'ne Dönüşümü, Olca Sezen Doğancılı ile Makbule Civelek Oruç'un Cezaevlerinin Müzeye Dönüşüm Süreci: Sinop Cezaevi Örneği makalelerinde tek bir örneklem üzerinden cezaevlerinin işlevlendirilmesinin önemi üzerinde durulmuştur. Seda Meral'in Cezaevi Yapılarının Mekansal Analizi ve Bu Bağlamda Yeniden Değerlendirilmesi, Münevver Özedirne Çavuş'un Korumada Otantiklik: Cezaevlerinin Yeniden İşlevlendirilmesi, Melih Emre Acar'ın Kültürel Mirası Korumayı Yeniden Düşünmek: Eski Cezaevlerine Yaklaşımların Değerlendirilmesi adlı yüksek lisans tezlerinde ise Türkiye'deki ve yurtdışında bilinirliği yüksek olan yapılar üzerinden çalışıldığı görülmüştür.

Hapishane ve Tevkifhanelerin İdaresi Hakkında Kanun'un (1930) 1. maddesinde "Türkiye'de her mahkeme bulunan yerde hapishane ve tevkifhane bulunur." denilmiştir. Ceza İnfaz Kurumları İle Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük'te (1967) "Ceza evleri ile tevkif evleri her mahkeme bulunan yerde, ıslah evleri Adalet Bakanlığınca belirtilecek yerlerde bulunur." denilmiştir. Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük (2006)'te "Kurumlar, Bakanlıkça ihtiyaç bulunan yerlerde ayrı ayrı veya bir arada kurulabilir." denilmektedir.

Amsterdam Bildirgesi'nde (1975), Atina Tüzüğü'nde (1931), Icomos Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü'nde (1999), Icomos Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde (2013), Venedik Tüzüğü'nde (1964), Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler'de (2003) belirtildiği üzere kültürel mirasımız olarak görülen kullanılmayan tarihi yapılara yeniden işlev verilirken ya da restorasyon yapılırken yapının bütünlüğüne ve karakterine saygı gösterilmeli, gereksiz değişim ve eklemelerden kaçınılmalıdır.

2. CEZA, CEZAEVİNİN TANIMI VE CEZAEVLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Habs kelimesi sözlükte "alıkoymak, engellemek" anlamındadır ve hürriyeti bağlayıcı cezaların en başta gelenidir. Bu cezanın infaz edildiği yer habs veya mahbes; hapsedilen kişi de mahbus olarak adlandırılmaktadır (Bardakoğlu, 1997, s. 54).

2. 1. Dünya'da Cezaların İnfazı

16'ncı yüzyılda Amsterdam cezaevleri ortaya çıkıncaya kadar, suçluyu zararsız yapma, düşüncesi ile hareket edilmiş; bu yaklaşım diğer hukuk sistemlerinde de görülmüştür (Demirbaş, 2015, s.103). Ceza infazının tarihçesi, kefaret ve para cezası, bedeni ve hayati cezalar, hürriyeti bağlayıcı cezalar olarak üç dönem şeklinde incelenebilmektedir (Rusche Georg-Kirchheimer Otto'dan aktaran Demirbaş, 2015, s. 103).

Başka amaçlar için yapılmış olan binaların restore edilip ceza infaz kurumlarına dönüştürüldüğü İngiltere, İtalya, Almanya, Hollanda ve Belçika'daki ceza infaz kurumları ilk örnekler olarak kabul edilmektedir (Sağlam, 2003, s. 11).

Kaynaklarda görüldüğü üzere Dünya'da ilk cezaevi örnekleri hakkında farklı rivayetler vardır, bu sorun biraz da cezaevinin tanımından kaynaklanmakta, sadece cezanın infazına kadar geçen sürede suçluyu alıkoymak için kullanılan mekanlara kimi kaynaklarda cezaevi denilirken kimi kaynaklarda ise cezaevi olarak kabul edilmemektedir.

2. 2. İslamiyette Cezaların İnfazı

İslam hukukunda, bedeni cezalar mevcut olup ve hapis cezasının bulunmaması sebebiyle, hürriyeti bağlayıcı cezaların infaz edildiği yer anlamındaki hapishanelerden söz edilememektedir (Demirbaş, 2015, s. 148). Hz. Muhammed, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'nin hapis uygulamaları olduğu ve Hz. Ali'nin İslam Dönemi'nin ilk hapishanelerini inşa ettirdiği rivayet edilmiştir. İslam coğrafyasının genişlemesinin ve devlet teşkilatının kurulmasının büyük oranda tamamlandığı Emeviler döneminden sonra hapis cezasının iyice benimsendiği görülmektedir (Bardakoğlu, 1997, s. 55).

Birçok kaynakta İslamiyet'te hapis cezasının bulunmadığı ve buna bağlı olarak da hapishanelerin var olmadığı belirtilmişse de bazı kaynaklardan ulaşılan bilgilerde Hz. Muhammed, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali hakkında hapis cezası ve hapishaneler ile bağdaşan rivayetler olduğu görülmüştür.

2. 3. Osmanlı Devleti'nde Cezaların İnfazı

Osmanlı Devleti'nde kayıtlara geçen ilk hapis olayının, Yıldırım Bayezid devrinde (1389-1402) gerçekleşmiştir (Öztürk, 2010). Osmanlı İmparatorluğu'nda siyasi suçların cezaları dışındaki diğer suçlar için uygulanan cezalar; teşhir, dayak atma (ta'zir), para cezası, kürek cezası, kalebendlik (hapis), sürgün gibi cezalar olmuştur (Erim, 1984, s. 80).

Osmanlı Devleti'nde ilk cezaevleri, Manavgat'ta 1852, Şırnak'ta 1886, Alaçam'da 1890, Kınık'ta 1907, Manyas'ta 1910, Cide'de 1318, İpsala'da 1324, Çiçekdağ'da 1340 yılında kiralınmış; Diyarbakır'da 1280, Sinop'ta 1303, Kırklareli'nde 1304, Kütahya'da 1306, Bafra'da 1311, Ordu'da 1315, Uşak'ta 1317, Bilecik'te 1324, Nevşehir de 1849, Sürüş 1852, Vezirköprü'de 1870, Kozan'da 1875, Kars'ta 1880, Kastamonu'da 1889, Erzurum'da 1900, Hınıs'ta 1905, Üsküdar Paşakapısı'nda 1916 ve Zara'da 1919 yıllarında inşa edilmiştir (Mengüç, 1968, 308).

1880 yılında çıkarılan Nizamnâme'de "Her kaza, liva ve vilayet dahilinde birer tevkifhane ve hapishane kurulması..." maddesine yer verilmiştir. Bunun sonucu olarak da Cumhuriyet dönemine devredilen birçok Osmanlı dönemi ceza infaz kurumu bulunmaktadır, ancak birçoğu kapatılmış ve yerlerine yeni cezaevleri yapılmıştır (Sağlam, 2003, s. 13).

2. 4. Türkiye Cumhuriyeti'nde Ceza ve Tevkifevleri

Henüz kurulmuş olan Cumhuriyet'e, Osmanlı'dan kalan sorunlardan biri de hapisaneler konusudur. Hak ve özgürlüklerin, insani yaşam şartlarının ön planda tutulduğu bir yaklaşım içinde olan genç Türkiye Cumhuriyeti'nde, bir taraftan hukuk sistemi yenilenmiş diğer taraftan da ceza infaz kurumları daha sağlıklı hale getirilmeye çalışılmıştır. 1926'da yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu ile Osmanlı ceza sistemi ve infaz rejimi son bulmuş suçlar cürüm (cezası ağır hapis) ve kabahat (cezası hafif hapis) olarak ayrılmıştır (Tekin ve Özkes, 2008).

Osmanlı döneminde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında cezaevi olarak kullanılan yapılar aslında kale tersane, askeri kışla ve çeşitli kamu binaları gibi başka amaçlar için yapıldığı ve daha sonra yapılan tadilatlarla ceza infaz kurumlarına dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır (Emiroğlu, 2003, s. 91). Cumhuriyet Dönemi'nde inşa edilmiş olan cezaevlerinin tipleri ve tipolojik özellikleri Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Cezaevlerinin Tipolojileri ve Özellikleri
("Ceza İnfaz Kurumlarımızın Özellikleri", 2018)

Cezaevinin Tipi	Yapım Yılları	Kapasite	Açıklama
A	1950'lerden itibaren	24+6	4 koğuş bulunmaktadır.
A1	1950'lerden itibaren	24+16	4 koğuş, 2 hücre bulunmaktadır.
A2	1950'lerden itibaren	40	5 koğuş, 2 hücre bulunmaktadır.
A3	1950'lerden itibaren	60	6 koğuş bulunmaktadır.
B	1950'lerden itibaren	44-100	6-7 koğuş, 2 hücre bulunmaktadır.
C	1950'lerden itibaren	164+136	8 koğuş, 4 hücre bulunmaktadır.
D	2000'ler	694-1044	1 ve 3 kişilik "oda"lardan oluşmaktadır.
E	1970'lerden itibaren	600+400	2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalara dönüştürüldü.
F	2000'lerden itibaren	368	1 ve 2 kişilik 57, 3 kişilik 103 "oda" bulunmaktadır.
H	1970'lerden itibaren	480-500	Farklı tipleri vardır. "Oda sistemi" olanlar 100 adet 3 kişilik, 200 adet tek kişilik "oda"dan oluşmaktadır.
K1	1970'lerden itibaren	42+18	4 koğuş, 2 hücre bulunmaktadır.
K2	1970'lerden itibaren	60+90	6 koğuş, 2 hücre bulunmaktadır.
L	2000'lerden itibaren	479-1333	1 kişilik 40, 3 kişilik 4 ve 7 kişilik 61 "oda" bulunmaktadır. 3 ve 7 kişilikler bireysel "oda"lardan oluşur.
M	1980'lerden itibaren	282-668	4, 6, 8, 10 kişilik odalara dönüştürüldü.
T	2000'lerden itibaren	312-1200	1 kişilik 16, 3 kişilik 8, 8 kişilik 72 "oda" bulunmaktadır.
Kadın Kapalı		144-1000	1,3 ve 12 kişilik "oda"lardan oluşmaktadır. 12 kişilik 24, 3 kişilik 12, 1 kişilik 28 "oda" var (Ankara).
Kadın Açık		87	
Kapalı	1920'ler ve sonrası	32-500	Değişik tipleri ve kapasiteleri var
Çocuk Kapalı	2000'lerden itibaren	54-324-880	1'er kişilik 9 "oda"dan oluşan 36 koğuş (Ankara), 3'er kişilik 9 "oda"dan oluşan 12 koğuş (Maltepe)
Çocuk Eğitimevi	1930-1960'lardan itibaren		12-18 yaş arası çocuklar. 6 kişilik 18 "oda" (Ankara)
Kapalıya Bağlı Açık			Ayrı müdürlükleri bulunmamakta olup, bulundukları kapalı ceza infaz kurumları müdürlüklerine bağlıdır.
Bağımsız Açık	1940-2000'lerden itibaren	35-485	Değişik tipleri ve kapasiteleri var.

2. 5. Cezaevleri Sorunu

Osmanlı döneminde ceza infaz kurumları mimarisi ile infaz rejimi hiçbir zaman birbiriyle uyumlu hale getirilememiştir. Bu sorun aynı şekilde Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Kamu kaynaklarının yetersiz olması ve Osmanlı döneminde yapılan ceza infaz kurumlarından vazgeçilmemesi, topluluk sisteminin olumsuz etkileri nedeniyle ceza infaz kurumlarının sorunlarının artmasına neden olmuştur. Hürriyeti bağlayıcı cezaların infazı bakımından Türk infaz sisteminde 2000'li yıllara kadar yanlış mimarî sistemler tercih edilmiş ve ceza infaz kurumlarının sorunlarının çözümü sürekli olarak ertelenmiştir (Sağlam, 2003, s. 15-17).

Böylelikle Osmanlı Devleti'nden henüz kurulmuş genç Türkiye Cumhuriyeti'ne miras olarak kalan problemlerden biri cezaevleri sorunu olmuş ve hukuk sistemi ile birlikte cezaevleri de iyileştirilmeye çalışılmıştır.

3. KAPATILMIŞ CEZAEVLERİNİN DURUMU

Adalet Bakanlığı tarafından ceza infaz kurumları; açık, kapalı ceza infaz kurumları müdürlüğüne bağlı açık, kadın kapalı, kadın açık, çocuk kapalı, çocuk eğitimevi, BTOK (belirli bir tipi olmayan) kapalı, yüksek güvenlikli ve 16 adet tip ceza infaz kurumu (R tipi ceza infaz kurumları, rehabilitasyon merkezi işlevli) olmak üzere sınıflandırılmıştır (Sağlam, 2003, s. 15-17).

Adalet Bakanlığı'nın 2010 yılı faaliyet raporunda "Uluslararası normlara uymayan ve fiziki şartları ve kapasiteleri itibariyle eğitim ve iyileştirmenin kısıtlı yapıldığı ya da hiç yapılamayan küçük ilçe ceza infaz kurumlarının kapatılarak, birden çok merkeze hitap edebilen çağdaş ve modern ceza infaz kurumlarının yapımı zorunluluk taşımaktadır." denilmektedir. (s. 58)

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne 01 Mayıs 2006 yılından bu yana yürütülen çalışmalar çerçevesinde ("Ceza İnfaz Kurumları Genel Bilgi", 2018) yukarıda da bahsi geçen küçük ilçe ceza infaz kurumlarından toplam 214 tane ilçe ceza infaz kurumu kapatılmıştır.

Adalet Bakanlığı'nın 2006-2017 yılları arası yıllık yayımlanan faaliyet raporlarında ise, 203 tane kapatılmış cezaevinin bulunduğu bilgisi ve bu cezaevlerinin diğer (tipoloji, tür, bulunduğu yer vb.) bilgileri yazmaktadır. Tablo 2'de yıllık olarak kapatılmış cezaevlerinin sayılarının cezaevi tiplerine göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 2. Türkiye'de 2006-2017 Yılları Arasında Kapatılan Cezaevlerinin Sayılarının Yıllık Olarak Tiplerine Göre Dağılımı¹

2006 - 2017 YILLARI ARASINDA KAPATILAN CEZA İNFAZ KURUMLARI VE BİLGİLERİ													
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
A	5	9	4	11			1	1	3	1			35
A1	3	11	2	5	2	1		5	1				30
A2		2	1	2	1			4				1	11
A3		1		1				3	4	1	2	2	14
B		2					2		2		3		9
C									1	2			3
E										1			1
H			1										1
K1	6	15	3		2	1	2	3	8	8	6	2	56
K2	2	3	4		1			2		2		1	15
Açık	1	1							1		2	3	8
Kapalı			1	3		1	2	2	1				10
Kapalı ve Açık							1		1		1		3
Kadın Açık												1	1
BTOİC	2	1											3
BTOKC	1	1											2
Çocuk Eğitimevi								1					1
	20	46	16	22	6	3	8	21	22	15	14	10	TOPLAM: 203

4. YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMİŞ OLAN KAPATILMIŞ CEZAEVLERİ

İnternet arama motorlarından "kapatılan cezaevi", "kapatılmış hapisane", "kapatılan ceza infaz kurumu" anahtar kelimeleriyle tarandığında ulaşılabilen yayınlardan seçilen yeniden işlevlendirilmiş olan kapatılmış cezaevlerinin görselleri ve bilgileri derlenip, kapatılan cezaevlerinin dönüşüm süreci ve daha sonrasındaki oluşan olumlu durumlar adına kanıt niteliğinde sunulmuştur.

4. 1. Dünya'dan Örnekler

Hollanda'da düşük suç oranları nedeniyle, ülkedeki boş kalan cezaevleri yıkmak yerine mülteciler için barınma mekanına dönüştürülmüştür. 2016'da Amsterdam'daki kapatılan cezaevlerinden birisi olan

¹ 2006-2017 yılları arasında hazırlanan Adalet Bakanlığı Faaliyet Raporları'ndan derlenmiştir.

<http://www.adalet.gov.tr/bakanlik/faaliyetraporu/>

BijlmerBajes cezaevi, ‘Lola Lik’ adında mültecilerin çay ve kahve içip, dil öğrenebileceği bir yer haline dönüştürülmüştü. Wenckebachweg Mülteci Merkezi’ne yakın olduğundan dolayı birçok mülteci sıkça buraya uğramaktaydı (“Hollanda: Mahkum kalmayan cezaevleri”, 2018). Satışı gerçekleştirildikten sonra (“Hollanda’daki eski Bijlmerbajes Hapishanesi”, 2018) ise günümüzde sığınmacılar tarafından işletilen bir otel haline dönüşmüştür (“The Movement Hotel – Bijlmerbajes”, 2018).

Şekil 1. BijlmerBajes Cezaevi

Genel görüntü ("Bijlmerbajes wordt een", 2018)	İç mekan ("The Movement Hotel – Bijlmerbajes", 2018)	Odalar ("The Movement Hotel – Bijlmerbajes", 2018)

Malta Gozo adası Victoria’daki (“Old Prison”, 2018), Amerika Birleşik Devletleri Montana’daki (“Old Montana Prison”, 2018) ve Kanada Trois-Rivières’teki (“Sentenced to One Night”, 2018) eski cezaevleri birer müzeye dönüştürülmüştür. Trois-Rivières’teki cezaevinde ise deneyimlemek isteyen gruplar tarafından 1 geceliğine gidip kalınabilmektedir.(bkz. Şekil 2)

Şekil 2. Yurt Dışında Yeniden İşlevlendirilmiş Cezaevi Örnekleri

Malta, Gozo adası Victoria’daki cezaevi (Old Prison”, 2018)	Montana’daki cezaevi ("Montana State Prison Riot", 2018)	Kanada Trois-Rivières’teki cezaevi (Une nuit en prison”, 2018)

Şekil 3. Yabancı Ülkelerde Otele Dönüştürülmüş Cezaevleri
(“Lüks otellere dönüştürülmüş”, 2018)

Alcatraz Hotel: Kaiserslautern, Almanya	Best Western Premier Hotel Katajanokka: Helsinki, Finlandiya	Het Arresthuis Hotel: Roermond, Hollanda

Ottawa Jail Hostel: Ottawa, Kanada	Hostel Celica: Ljubljana, Slovenya	Hotel de la Paix Luang Prabang: Luang Prabang, Laos

Jail Hotel: Lucerne, İsviçre	Karosta Prison hotel: Liepāja, Letonya	Långholmen: Stockholm, İsveç

Malmaison Oxford: Oxford, Birleşik Krallık	The Liberty Hotel: Boston, Massachusetts	The Lloyd Hotel & Cultural Embassy: Amsterdam, Hollanda

The Old Mount Gambier Gaol: Mount Gambier, Güney Avustralya	Unitas Hotel: Prague, Çek Cumhuriyeti	Bridewell Hotel: Liverpool, İngiltere

Arama motorlarından yapılan taramalarda ise kapatılmış cezaevlerinin otele dönüştürülmesi ile ilgili yukarıdaki tabloda yer alan cezaevi otellerinin bilgilerine ulaşılmıştır. Bu otellerden bazıları dönüşüm geçirerek cezaevi görünümünden tamamen uzaklaşırken, bir kısmı mahpus odalarını muhafaza ederek onları birer otel odasına çevirmiş, kimisi de odaları eski hallerindeki gibi tadilatını yaparak tamamen cezaevi konsepti üzerinden işleyişine devam etmektedir.

4. 2. Türkiye’den Örnekler

Şekil 4. Sultanahmet Cezaevi (İshakpaşa Hapishanesi)

Sultanahmet Cezaevi; İstanbul’da çağdaş anlamda yapılmış ilk hapishane binasıdır. Cezaevi girişinin üzerinde yer alan “Dersaadet Cinayet Tevfikhanesi 1337” şeklinde başlayan kitabe yazılanlara göre 1918-1919 yıllarında yapılmıştır. Binanın mimarı kesin olarak bilinmemekle beraber kimi metinlerde Mimar Kemaleddin Bey’in, bazılarında da Mimar Vedat Tek’in adlarından söz edilmektedir. Cezaevi 1970’li yıllara kadar hizmet vermiştir (Özkan, 2002, s.55). 1918 yılında inşa edilmiş olan Sultanahmet Cezaevi’nin, 65 odalı Four Seasons Otel’ine dönüştürüldüğü ve 1996 yılında otel olarak hizmete girdiği böylelikle otel haline getirilen ilk infaz kurumlarından birisi olduğu belirtilmiştir (“Nyt, Otele Dönüşen Sultanahmet”, 2018). (bkz. Şekil 4, Şekil 5)

Şekil 5. Four Seasons Hotel İstanbul (Eski Sultanahmet Cezaevi)

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk hapishanesi olarak 1925 yılında inşa edilmiş 81 yıl faaliyet göstermiş olan Ulucanlar Cezaevi, Altındağ Belediyesi tarafından müze, kültür ve sanat merkezine dönüştürülmüştür (“Ulucanlar Cezaevi Müzesi”, 2018). Cezaevi koşulları gerçeğine uygun şekilde restore edilmiş ve balmumu heykeller yerleştirilmiştir. Ayrıca koridorlarda dönemin işkencelerini yansıtan çığlık sesleri yankılanmaktadır. Cezaevi avlusunda bulunan dilek ağacının dallarında ise orada tutuklu olarak bulunmuş olan Necip Fazıl Kısakürek, Nazım Hikmet Ran, Muhsin Yazıcıoğlu, Osman Bölükbaşı, Osman Yüksel Sedengeçti, Bülent Ecevit, Fakir Baykurt, Hüseyin Cahit Yalçın, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Ali Bülent Orkan, Mustafa Pehlivanoglu, Fikri Arıkan, Cevat Şakir Kabakaçlı, Yılmaz Güney, Necdet Adalı, Erdal Eren’e kadar birçok ismin fotoğrafları bulunmaktadır (“İşkenceler, idamlıklar, tecrit odalar:”, 2018). (bkz. Şekil 6)

Şekil 6. Ankara Ulucanlar Cezaevi

"Anadolu'nun Alkatrazı" olarak anılan tarihi Sinop Cezaevi, son yıllarda ön plana çıkan bir kavram olan "hüzün turizmi"nin Karadeniz Bölgesindeki noktası olarak gösterilmektedir ("Anadolu'nun Alkatraz'ı: Tarihi", 2018). Zamanın en önemli hürriyeti bağlayıcı ceza noktalarından birisi olan Sinop Cezaevi'nin günümüzde tanınırlığının en büyük sebeplerinden birisi Sabahattin Ali'yi ağırlamış olmasıdır. Müze haline getirilmiş olan cezaevinde, Sabahattin Ali'nin kaldığı koğuşun duvarlarında şahsına ait eserleri halka açık bir şekilde sergilenmektedir. Ali'nin, Kuyucaklı Yusuf ve Aldırma Gönül eserlerini burada yazmıştır. Sabahattin Ali dışında, Refi Cevat, Burhan Felek, Ahmet Bedevi Kuran, Refik Halit Karay, Hüseyin Hilmi gibi isimler de cezaevinin ağırladığı kişilerdir. Sinop Cezaevi, Parmaklıklar Ardında, Bizim Hikâye, Tatar Ramazan, Esir Şehrin Gözyaşları, Eşkiya Dünyaya Hükümdar Olmaz, Pardon ve Köpek adlı dizi ve filmlerine de tanıklık etmiştir ("Mutlu şehrin "mutsuzluk" müzesi:", 2018). (bkz. Şekil 7)

Şekil 7. Sinop Cezaevi

("Mutlu şehrin "mutsuzluk" müzesi", 2018)

Osmaniye ilinin Kadirli ilçesinde 1970 yılında inşa edilmiş olan ("Bir Zamanlar Cezaevi Olan", 2018) ve 2010 yılında kapatılarak belediyeye devredilen cezaevi, kent müzesine dönüştürülmüştür. Müzede yörenin yemek kültürü, el sanatları, sosyal ve ekonomik yaşantıdan öğeler ve Çukurova'da yaşamış ünlü sanatçılar ile önemli isimlerin silikon heykelleri, eşyaları ve eserleri yer almaktadır ("Cezaeyiydi "kent müzesi" oldu", 2018). (bkz. Şekil 8)

Şekil 8. Osmaniye Kadirli Cezaevi

Eski Durumu
("Osmaniye Kadirli'deki 60 yıllık", 2019)

Şu Anki Durumu
("Eski Cezaevinde "Müzeler Haftası"', 2019)

Ordu'daki 2008 yılında kapatılan Ulubey K Tipi Cezaevi binası ise MPT-76'nın bazı parçalarının da üretildiği silah fabrikasına dönüştürülmüştür. Binanın 1988'den 2008'e kadar atıl durumda kaldığı Ulubey Belediye Başkanı İsa Türkcan tarafından aktarılmıştır ("Ordu Ulubey K Tipi Cezaevi", 2018).

Korgan ilçesindeki K-2 tipi Kapalı Cezaevi'nin, atıl hale dönüşmüş olan yapının çürümekten kurtarılması için 16 derslikli liseye dönüştürüleceği öğrenilmiştir ("Ordu'da kapanan cezaevi", 2018).

Adalet Bakanlığı 2007'de koşulları iyi olmadığı gerekçesi ile alınan kapatılma kararı sonrasında 10 yıl atıl halde kalan ("Divriği K-1 Cezaevi", 2018) Divriği Cezaevi, 30 yılına Divriği Hacı Bektaş Veli Derneği'nin kullanımına verilmiştir. Cezaevi binasının, dernek tarafından eski mahkumlardan kalan eşyaların sergileneceği müze ve cemevi olarak kullanacağı belirtilmiştir ("Divriği Cezaevi Cemevi Oluyor", 2018).

Tunceli ilinin Pertek ilçesindeki yıllardır kullanılmayan cezaevi binası, Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nce Tunceli Üniversitesi Güzel Sanatlar ve İletişim Fakültesi'ne, film stüdyosuna dönüştürmeleri için tahsis edilmiştir. Taş binada bakım-onarım çalışmaları yapıldığı ve binayı Tunceli Üniversitesi'ne yakışır şekilde onarıp, Pertek ilçesine kazandıracakları belirtilmiştir. Ayrıca binanın yaklaşık 70-80 milimetre kalınlığında taş duvardan yapıldığı ancak 2000'li yıllardan sonra hiç kullanılmamış olduğu görülmüştür. Binanın; koğuşlar, idari birim odaları, mutfaklar, banyolar, tuvaletler, avlu, gözetleme kuleleri ve bekçi kulübesi gibi bir çok mekandan meydana gelmesi sebebiyle de iyi bir film stüdyosu olabileceği düşünülmektedir ("Üniversiteliler eski cezaevini film", 2018). (bkz. Şekil 9)

Şekil 9. Tunceli Pertek Cezaevi

("Anadolu Ajansı - Eski cezaevi film", 2019)	("Anadolu Ajansı - Eski cezaevi film", 2019)	("Eski Cezaevi Film Stüdyosuna", 2019)

Artvin ilinin Ardanuç ilçesindeki 2003 yılında kapatılan açık cezaevi, kapalı spor salonu ve gelenlerin kitap da okuyabileceği sosyal alana dönüştürülmüştür ("Artvin'de Kapatılan Cezaevi Sosyal", 2018).

Bingöl Solhan'daki kapatılan cezaevi ise Solhan Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği'nce onarımı yapılarak 'Eğitim ve İstihdam Projeleri Uygulama Merkezi' haline getirilmiştir ("T.C. Solhan Kaymakamlığı", 2018).

Denizli ilinin Buldan İlçesi'ndeki kapatılan Buldan Kapalı Cezaevi ile eski Hükümet Konağı, Buldan El Sanatları Merkezi'ne dönüştürülmüştür. Belediye tarafından, tadilatları yapıp, yeniden düzenlenen binalara tahta ve metal dokuma tezgahları, çözümlü makineleri konulmuş, ayrıca havlu, eşarp ve dokumalar cezaevinin koğuşlarında sergilenmeye başlanmıştır ("Buldan Cezaevi artık el sanatları", 2018). Yapının avlusunda eski cezaevi binası yer almaktadır. Bu bina da Eski Hükümet Konağı ile benzer mimari özelliklere sahiptir. Tek katlı olan bu yapıda odalar kemerli kapılardan avluya açılmaktadır. Buradaki odaların pencereleri de kemerli tiptedir. Her iki yapı da 2009-2011 yılları arasında restore edilmiştir. Yapılar bugün Buldan Belediyesi El Sanatları Merkezi olarak hizmet vermektedir (Denizli Kültür Envanteri, 2014). (bkz. Şekil 10)

Şekil 10. Buldan Cezaevi

Eski Hükümet Konağı binası	Buldan Kapalı Cezaevi	Merkezin iç kısmı
(Denizli Kültür Envanteri, 2019)		

Denizli ilinin Tavas ilçesindeki 1955 yılında kurulan ve 51 sene cezaevi olarak kullanıldıktan sonra 2006 yılında boşaltılan Tavas A1 Tipi Kapalı Cezaevi binası zamanla metruk bir yapıya dönüşmüştür. Taş duvarları bulunan ve sağlam olan binanın müze olarak hizmet vermesi için çalışma yürüten Tavas Belediyesi, “Zeybek ve Etnografya Müzesi” olarak yeniden hizmet vermeye başlaması için proje çalışmalarını başlatmıştır (“Eski Cezaevi Zeybek Müzesi”, 2018). (bkz. Şekil 11)

Şekil 11. Denizli Tavas Cezaevi

4. 3. Yurtdışı ve Türkiye Örneklerinin Değerlendirilmesi

Çalışmanın kapsamı dahilinde verilerine ulaşılabilmüş olan yurtdışında ve Türkiye’de bulunan cezaevlerinden, kapatılmış ve yeniden işlevlendirilerek kullanımına devam edilmiş olan örnekler kıyaslandığında hem verilen fonksiyon olarak hem de işlevin amacı olarak bazı farklar saptanmıştır.

Yurtdışı örneklerinin genellikle gelir elde etmeye yönelik fonksiyonlar taşıdığı görülmüştür. Gelir elde edilen bu gruptaki yeniden işlevlendirilmiş yurtdışı cezaevi örneklerinde de en çok verilen fonksiyonun otel olduğu ortadadır.

Türkiye’deki kapatılmış ve yeniden işlevlendirilmiş cezaevlerinde ise, sadece gelir elde etmeye yönelik değil, aynı zamanda toplum yararı gözetilerek verilen işlevler görülmektedir. Otel, fabrika gibi işlevler ile gelir elde edilebilen cezaevi yapılarının yanı sıra; müze, el sanatları merkezi, film stüdyosu, eğitim merkezi, lise, sosyal alan, cemevi gibi işlevler verilmiş veya verilmesi üzerine çalışmalar başlatılmıştır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çoğu ekonomik ve yapısal ömrünü tamamlamamış, yeniden işlevlendirmeye uygun olan binalar, eskime veya işlev kaybetme nedenlerinden dolayı terk edilip yıkılmaya mahkum bırakılmaktadırlar. İşlevi biten yapı, kullanıcı bulamaz ise binanın maliyeti karşılanamaz ya da bakımları aksatılır ya da yapılmaz. Bu yüzden yeni işlev ile yeniden kullanılmaya başlanması binanın ömrünü uzatıp, kullanıcının binadan yararlanma süresinin artmasını sağlayacaktır.

Fiziksel ömürleri, işlevsel ömürlerinden genellikle daha uzun olduğundan işlevin devamlılığına kıyasla bina çok daha uzun zaman ayakta kalacaktır. Fakat terk edilip atıl halde bırakıldığında, vandalizme maruz kalabilir, illegal kullanıcı tarafından işgal edilebilir, hatta kısmen veya tamamen yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Dolayısıyla bu binaları fiziki koşulları yeterliyse, taşıdığı izleri kaybetmeden farklı bir işlev ile değişen kent ortamına uygun hale getirmek ve kentlinin kullanımına sunmak için binanın dönüşümü ve yeni işlev kazanımı sağlanmalıdır. Böylece yapıların çok daha uzun sürelerde farklı işlevlerle kullanıcı ile tekrar teması sağlanmış olacaktır (Giresun ve Tönük, 2018).

Çeşitliliği bakımından oldukça zengin bir sektör olan turizm sektöründe, sağladığı istihdamın yanı sıra ilgi çekici ve merak uyandıran aktiviteler de oldukça fazladır. Turizm literatüründe, insanların felaketlerin ve acıların yaşandığı, can kayıplarının olduğu bölgelere gitmeleri olarak tanımlanan hüznün turizmne ilgi gün geçtikçe artmaktadır (Çelik, 2017, s. 43). Dünyada ve ülkemizde cezaevlerinin turizme kazandırılması ile ziyaretçilere, tutukluların yaşantısının hüznün turizmi adı altında aktarılması

sağlanmaktadır (Sezen Doğancılı ve Civelek Oruç, 2016). Hüzün turizmi sayesinde cezaevlerinin bulunduğu yerlerde hem gelen turistlerin kattığı değerlerden faydalanılırken aynı zamanda bireylerin cezaevlerinden, oradaki sıkıntılı durumlardan, etkilenerek bilinçlenmeleri ve suça teşvik olmamaları sağlanmaya çalışılmaktadır.

Kapatılmış, kapatıldıktan sonra atıl hale hatta harabeye dönüşmüş veya henüz faaliyette olup kapatılması planlanan ceza infaz kurumlarının, yeniden işlevlendirme sürecinde, yeni işlevin seçiminde, yapının özgünlüğünü ne kadar koruduğu, işlevin yapıya ne kadar uygun olduğuna, yapıya ve yapının kültürel değer ve tarihi mirasına zarar vermemesine dikkat edilmelidir. Verilen işlev ile kültürel mirasımızın geleceğe aktarımının sağlanacağı ve yapıların ömürlerinden daha doğru şekilde yararlanabileceğimiz unutulmamalıdır.

Yapılan araştırmalar ve kapatılan cezaevlerinin şu anki durumlarından anlaşıldığı üzere, çoğu kapatılmış cezaevi yapısı atıl bir vaziyette bulunmakta ve dışarıdan gelen istenmeyen kullanıcıların yarattığı hoş olmayan durum ve güvenlik endişesi nedeniyle, toplum tarafından tehlikeli ve uzak durulması gereken noktalar olarak görülmeye başlanmış durumdadır. Bu binalar başıboş bırakılmamalı, bir an önce işlev verilip, ekonomik hayata katılması sağlanmalıdır.

Toplu kapatma kararları ile kapatılması uygun görülmüş olan küçük ilçe infaz kurumları henüz 60-70 yıllık taş yapılar olup ekonomik ve yapısal ömürlerini tamamlamamış durumdadırlar.

Cezaevi olarak kullanılmış olan bu yapılar, hem taş bina olmalarından hem de güvenlik sebepleri ile duvar kalınlıklarının fazla olmasından dolayı sağlam yapılarıdır. Bu yapıların yeniden kullanılması ekonomik olarak yeniden bina yapımındaki inşaa masraflarını ve birçok doğal kaynak tüketimini engellediği gibi, yıkılması, enkazın kaldırılması vs. masraflarının da önüne geçecek, mevcut binanın işlev dönüşümü bir fırsat olarak değerlendirilerek tasarruf edilmiş ve farkındalık yaratılmış olunacaktır.

Ayrıca bu yapı grubunun toplum bilinçlendirmesi adına psikolojik açıdan rol üstlenebileceği, kişilerin cezaevlerindeki sıkıntılı durumu yapıyla temas ederek algılaması ve suça teşvik olmaması adına bu yapıların caydırıcılık niteliği taşıyabileceği de öngörülmektedir.

Toplum ve kentin belleğinde yer etmiş olup birer kültürel miras olmaları nedeniyle bu cezaevi yapılarının kendi dönemlerindeki malzeme, yapım teknikleri ve mimari özellikleri de ele alınarak yeniden işlevlendirilip topluma kazandırılmaları gerekmektedir. Kültür ve sanat merkezi, müze, galeri, kütüphane ve ziyaretçi merkezi gibi farklı fonksiyonlar yüklenerek her tür insana ve yaş grubuna hitap edebilmesi mümkün hale gelebilir. Böylelikle bölgede hem yeni bir fonksiyon kazanılmış hem de bu yapı grubuyla toplumun bir araya getirilmesi, geçmişin izini taşıyan kültürel mirasımızın, belleğimizdeki izlerinin korunması ve aktarımı sağlanmış olacaktır. Dünyada ve Türkiye’de gördüğümüz örneklerin daha da nitelikli şekillerde çoğalması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı - Eski cezaevi film stüdyosuna dönüştürülecek. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=KDZ8QfuU_1Y

Anadolu'nun Alkatraz'ı: Tarihi Sinop Cezaevi. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/seyahat/anadolunun-alkatrasi-tarihi-sinop-cezaevi,NGVymfl4N0uWtWsXKcPbcw>

Artvin'de Kapatılan Cezaevi Sosyal Alana Dönüştürüldü. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://www.haberler.com/artvin-de-kapatilan-cezaevi-sosyal-alana-8066604-haberi>

Bardakoğlu, A. (1997) *Hapis. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 16, s. 54-64. Erişim adresi: <https://islamansiklopedisi.org.tr/hapis>

Bijlmerbajes wordt een tijdelijk hotel. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.stedebouwarchitectuur.nl/nieuws/050717/bijlmerbajes-wordt-een-tijdelijk-hotel>

Bir Zamanlar Cezaevi Olan Müzeye Yoğun İlgi. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr/bir-zamanlar-cezaevi-olan-muzeye-yogun-osmaniye-yerelhaber-2010989/>

- Buldan Cezaevi Artık El Sanatları Merkezi. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.egedesonsoz.com/haber/buldan-cezaevi-artik-el-sanatlari-merkezi/795032>
- Ceza İnfaz Kurumları Genel Bilgi. (2018, 26 Ekim). Erişim adresi: <http://www.cte.adalet.gov.tr/bilgidata/genelbilgi.asp>
- Cezaeviydi "kent müzesi" oldu. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.hurriyet.com.tr/cezaeviydi-kent-muzesi-oldu-37254464>
- Çelik, A. (2017). Hüzün Turizmi Üzerine Bir Derleme, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.1, Sayı.3, s.41-55. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/320329103_Huzun_Turizmi_Uzerine_Bir_Derleme_Dark_Tourism_Rewiev
- Demirbaş, T. (2015). *İnfaz Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Denizli Kültür Envanteri, (2014). Erişim adresi: <http://geka.gov.tr/2480/denizli-kultur-envanteri-2014>
- Divriği K-1 Cezaevi, cemevi olarak kullanılacak. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://www.haberturk.com/divrigi-k-1-cezaevi-cemevi-olarak-kullanilacak-1940919#>
- Divriği Cezaevi Cemevi Oluyor. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://m.bianet.org/bianet/yasam/196548-divrigi-cezaevi-cemevi-oluyor>
- Emiroğlu, D. (2003). *Ceza Evi Mimarisi Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Erim, N. (1984). Osmanlı İmparatorluğunda Kalebendlik Cezası ve Suçların Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme. *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 4, 79-88. Erişim adresi: <http://kaynakca.hacettepe.edu.tr/eser/349570/osmanli-imparatorlugu-nda-kalebendlik-cezasi-ve-suclarin-siniflandirilmesi-uzerine-bir-deneme>
- Eski Cezaevi Film Stüdyosuna Dönüştürülecek. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: <http://www.memleket.com.tr/eski-cezaevi-film-studyosuna-donusturulecek-199734h.htm>
- Eski Cezaevinde "Müzeler Haftası" Kutlaması. (2019, 8 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.osmaniye.net/osmaniye-haber/eski-cezaevinde-muzeler-haftasi-kutlamasi>
- Eski cezaevi Zeybek Müzesi olacak. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/eski-cezaevi-zeybek-muzesi-olacak/1357127>
- Eski Cezaevi Zeybek Müzesi Olacak. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr/eski-cezaevi-zeybek-muzesi-olacak-denizli-yerelhaber-3223899/>
- Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: <http://www.eskiistanbul.net/>
- Giresun, B. ve Tönük, S. (2018). Binalarda İşlev Dönüşümünün Yaşam Döngüsündeki Yeri ve Etkisinin Örnekler Üzerinden İrdelenmesi. *Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 39-62. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/495583>
- Hollanda: Mahkum kalmayan cezaevleri mültecilere ev oluyor. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2018/03/06/hollanda-mahkum-kalmayan-cezaevleri-multecilere-ev-oluyor>
- Hollanda'daki eski Bijlmerbajes Hapishanesi mültecilere yaşam alanı oldu. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://www.star.com.tr/yerel-haberler/hollandadaki-eski-bijlmerbajes-hapishanesi-multecilere-yasam-alani-oldu-3562201/>
- İstanbul at Sultanahmet Photos & Videos Hotel Overview. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: <https://www.fourseasons.com/istanbul/photos-and-videos/>
- İşkenceler, idamlıklar, tecrit odalar: Burası Ulucanlar. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/208464/iskenceler_idamlıklar_tecrit_odalar_Bu_rasi_Ulucanlar.html

- Lüks otellere dönüştürülmüş 16 hapisane. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.cnnturk.com/yasam/luks-otellere-donusturulmus-16-hapishane>
- Mengüç, A. R. (1968). *Ceza İnfaz Hukuku ve İnfaz Müesseseleri*. İstanbul: Cezaevi Matbaası.
- Montana State Prison Riot. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<http://treasurestatelifestyles.com/montana-state-prison-riot/>
- Mutlu şehrin "mutsuzluk" müzesi: Tarihi Sinop Cezaevi. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.trthaber.com/haber/yasam/mutlu-sehrin-mutsuzluk-muzesi-tarihi-sinop-cezaevi-357045.html>
- Nyt, Otele Dönüşen Sultanahmet Cezaevi'ni Haber Yaptı. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.haberler.com/nyt-otele-donusen-sultanahmet-cezaevi-ni-haber-haberi/>
- Old Montana Prison. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.visitmt.com/listings/general/museum/old-montana-prison.html>
- Old Prison. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://www.visitgozo.com/where-to-go-in-gozo/museums/old-prison>
- Ordu Ulubey K Tipi Cezaevi silah fabrikasına dönüştürüldü!. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://emlakkulisi.com/ordu-ulubey-k-tipi-cezaevi-silah-fabrikasina-donusturuldu/496023>
- Ordu'da kapanan cezaevi liseye dönüştürülecek. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.61saat.com/genel/orduda-kapanan-cezaevi-liseye-donusturulecek-h295007.html>
- Osmaniye Kadirli'deki 60 yıllık cezaevi kent müzesi olacak! (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://emlakkulisi.com/osmaniye-kadirli-deki-60-yillik-cezaevi-kent-muzesi-olacak/256134>
- Özkan, Ö. (2002). *Mevcut Binaların Lüks Otellere Dönüştürülme Olanakları ve Tasarlama Yaklaşımları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, N. (2010). *Osmanlı'da Hapis Olayları (1300-1512)*. E. Gürsoy Naskali, H. Oytun Altun (Ed). Hapishane Kitabı (s. 101-130). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Sağlam M. Y. (2003). Ceza İnfaz Kurumları Mimarisi ve Türk İnfaz Sisteminde Mimari Özellikler. *Adalet Dergisi*, 14, 6-27. Erişim adresi: acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/1278/1875.pdf
- Sentenced to One Night. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <https://museepop.ca/en/old-prison/sentenced-to-one-night>
- Sezen Doğancılı, O. ve Civelek Oruç, M. (2016). Cezaevlerinin Müzeye Dönüşüm Süreci: Sinop Cezaevi Örneği, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (12), 268-284. Erişim adresi:
https://www.researchgate.net/publication/312031904_Cezaevlerinin_Muzeye_Donusum_Sureci_Sinop_Cezaevi_Ornegi
- T.C. Solhan Kaymakamlığı. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi: <http://www.solhan.gov.tr/solhan-eski-cezaevi-binasi-egitim-ve-istihdam-projeleri-uygulama-merkezine-dnstrld>
- Tekin, S. ve Özkes, S. (2008). Cumhuriyet Öncesi Türkiye'de Hapishane Sorunu. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 7 (16), 187-201. Erişim adresi:
[http://ataturkilkeleri.deu.edu.tr/ai/uploaded_files/file/yeni%20dergi%2016-17/saadet%20tekin%202.pdf](http://ataturkilkileri.deu.edu.tr/ai/uploaded_files/file/yeni%20dergi%2016-17/saadet%20tekin%202.pdf)
- The Movement Hotel – Bijlmerbajes. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.booking.com/hotel/nl/the-movement-bijlmerbajes.tr.html>
- Ulucanlar Cezaevi Müzesi. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:
<https://www.ulucanlarcezaevimuzesi.com/eng/>
- Ulucanlar Cezaevi Müzesi – Ankara. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi:
<http://turkiyedogarehberi.blogspot.com/2014/09/ulucanlar-cezaevi-muzesi-ankara.html>

Une nuit en prison: tourisme carcéral. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:

<https://www.lapresse.ca/societe/societe/201209/11/01-4572960-une-nuit-en-prison-tourisme-carceral.php>

Üniversiteliler eski cezaevini film stüdyosuna dönüştürecek. (2018, 15 Kasım). Erişim adresi:

<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/universiteliler-eski-cezaevini-film-studyosuna-donusturecek-23413812>

81 yıllık geçmişi ile Ulucanlar Cezaevi. (2019, 8 Ocak). Erişim adresi: <https://sanatkaravani.com/81-yillik-gecmisi-ile-ulucanlar-cezaevi/>